

# SPIS TREŚCI

|                             |    |
|-----------------------------|----|
| WSTĘP . . . . .             | 9  |
| AKTUALNOŚĆ TEMATU . . . . . | 10 |
| STAN BADAŃ . . . . .        | 14 |
| HIPOTEZA BADAWCZA . . . . . | 23 |

## ROZDZIAŁ I

### OD GRANIC GEOGRAFICZNYCH DO GRANIC UMYŚŁU:

|                                                                            |    |
|----------------------------------------------------------------------------|----|
| ASPEKTY TEORETYCZNO-METODOLOGICZNE . . . . .                               | 27 |
| 1.1. GENEZA PYTAŃ O GRANICE . . . . .                                      | 27 |
| 1.2. LICHNOST' A DYNAMIKA ROSYJSKIEJ KULTURY POCZĄTKÓW XIX WIEKU . . . . . | 32 |
| 1.3. WYOBCEWANIE JAKO SKUTEK PRZEKRACZANIA GRANIC . . . . .                | 40 |
| 1.4. GEOGRAFICZNE I MENTALNE GRANICE IMPERIUM . . . . .                    | 44 |

## ROZDZIAŁ II

### IMPERIUM JAKO FAKT POLITYCZNY I BYT WYOBRAŻONY:

|                                                                      |    |
|----------------------------------------------------------------------|----|
| DETERMINANTY GRANIC . . . . .                                        | 47 |
| 2.1. SEMANTYKA „IMPERIUM” W ŚWIELE EKSPANSJI TERYTORIALNEJ . . . . . | 47 |
| 2.2. PERSPEKTYWA KULTUROZNAWCZA FENOMENU IMPERIUM . . . . .          | 51 |
| 2.3. MITY IMPERIUM: OD MISJI RELIGIJNEJ DO CYWILIZACYJNEJ . . . . .  | 55 |
| 2.4. ŚWIADOMOŚĆ IMPERIALNA – DETERMINANTY I PRZEJAWY . . . . .       | 62 |

## ROZDZIAŁ III

|                                                                              |    |
|------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>KULTURA SZLACHECKA: MIĘDZY URODZENIEM A RANGĄ</b> . . . . .               | 71 |
| 3.1. CHMIELITY: DZIEDZICTWO LINII MĘSKIEJ RODU GRIBOJEDOWYCH . . . . .       | 71 |
| 3.2. GUWERNERZY I PRZYJACIELE Z DZIECIĘCYCH LAT – OKRES MOSKIEWSKI . . . . . | 77 |
| 3.3. W KRĘGU POLSKIEJ KULTURY: SŁUŻBA W REZERWACH KAWALERYJSKICH . . . . .   | 82 |

## ROZDZIAŁ IV

|                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>„DZIECI ROKU 1812”. PRZYNALEŻNOŚĆ POKOLENIOWA GRIBOJEDOWA</b> . . .                            | 93  |
| 4.1. POKOLENIE KULTUROWE JAKO KATEGORIA BADAWCZA . . . . .                                        | 93  |
| 4.2. POKOLENIE I JEGO KONTEKSTY . . . . .                                                         | 96  |
| 4.3. MANIFESTACJA „PRZEŻYCIA POKOLENIOWEGO” 1812 ROKU:<br>GRIBOJEDOW W KRĘGU DEKABRYZMU . . . . . | 99  |
| 4.4. KONTESTACJA PORZĄDKU RANG – NARODZINY CZACKIEGO . . . . .                                    | 106 |
| 4.5. W OBLCZU DYLEMATU: „SŁUŻBA MNIE NĘCI, LECZ SŁUŻALCZOŚĆ MIERZI” . . . . .                     | 115 |

## ROZDZIAŁ V

|                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>POD SKRZYDŁAMI JERMOŁOWA</b> . . . . .                              | 123 |
| 5.1. DROGA NA KAUKAZ: NOTATKI Z PODRÓŻY 1818–1823 . . . . .            | 123 |
| 5.2. ROSYJSKY ŻOŁNIERZE NA SŁUŻBIE U PERSKICH SZACHÓW . . . . .        | 132 |
| 5.3. „GODNOŚĆ ROSYJSKIEGO URZĘDNIKA” NARZĘDZIEM DIALOGU IDEI . . . . . | 135 |
| 5.4. TAKTYKA JERMOŁOWA: UMYŚŁ JAKO POLE BITWY . . . . .                | 153 |

## ROZDZIAŁ VI

|                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>ŚWIAT „PO DEKABRYZMIE”: U BOKU PASKIEWICZA</b> . . . . .                          | 161 |
| 6.1. GRIBOJEDOW PRZED KOMISJĄ ŚLEDCZĄ . . . . .                                      | 161 |
| 6.2. ZMIANA KONTEKSTÓW: KRES ROSJI ALEKSANDRA I, POCZĄTEK ROSJI MIKOŁAJA I . . . . . | 166 |
| 6.3. JERMOŁOW ODCHODZI – PASKIEWICZ PRZYCHODZI: UTRATA BOHATERA . . . . .            | 167 |
| 6.4. KU PAMIĘCI. NEGOCJACJE Z PERSJĄ W DEH-KARHANIE I TURKMANCZAJU . . . . .         | 172 |

## ROZDZIAŁ VII

|                                                                        |     |
|------------------------------------------------------------------------|-----|
| PROJEKT ROSYJSKIEJ ZAKAUKASKIEJ KOMPANII . . . . .                     | 185 |
| 7.1. KAUKAZ – WERYFIKACJA GRANIC POJĘCIA . . . . .                     | 185 |
| 7.2. ROSYJSKIE PROJEKTY EKONOMICZNO-ADMINISTRACYJNE . . . . .          | 189 |
| 7.3. TREŚCI PROJEKTU GRIBOJEDOWA I ZAWIELEJSKIEGO . . . . .            | 191 |
| 7.4. WNIOSKI W ŚWIELE NAJNOWSZYCH MATERIAŁÓW O PROJEKCIE RZK . . . . . | 205 |

## ROZDZIAŁ VIII

|                                                                                         |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| NARODZINY I ŚMIERĆ WAZYR-MUCHTARA . . . . .                                             | 215 |
| 8.1. SUKCES PARIASA: 14 MARCA 1828 ROKU W PETERSBURGU . . . . .                         | 215 |
| 8.2. GRUZJA. WŚRÓD PRZYJACIÓŁ . . . . .                                                 | 223 |
| 8.3. GRIBOJEDOW CONTRA ABBAS MIRZA: SIŁA PRZECIWKO PODSTĘPOWI . . . . .                 | 230 |
| 8.4. IMPERIALNE AMBICJE ROSJI – ANGIELSCY DYPLOMACI . . . . .                           | 237 |
| 8.5. W IMIĘ ALLAHA: SZYICKIE DUCHOWIEŃSTWO I SZACH<br>W TEHERAŃSKIEJ TRAGEDII . . . . . | 244 |

|                       |     |
|-----------------------|-----|
| ZAKOŃCZENIE . . . . . | 251 |
|-----------------------|-----|

|                                          |     |
|------------------------------------------|-----|
| BIBLIOGRAFIA – WYBRANE POZYCJE . . . . . | 257 |
|------------------------------------------|-----|

|                          |     |
|--------------------------|-----|
| INDEKS NAZWISK . . . . . | 277 |
|--------------------------|-----|

|                           |     |
|---------------------------|-----|
| INDEKS RZECZOWY . . . . . | 283 |
|---------------------------|-----|